

I de lærdes verden

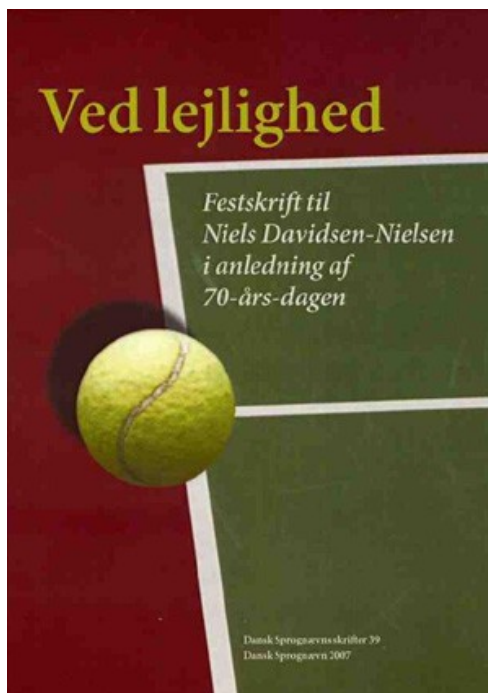
Jørgen Nørby Jensen, Margrethe Heide-mann Andersen, Marianne Rathje og Jørgen Schack (red.): *Ved lejlighed. Festskrift til Niels Davidsen-Nielsen i anledning af 70-års-dagen*. København: Dansk Sprognævn 2007. 201 sider. DKK ca. 300,-

I festskriftet til professor Niels Davidsen-Nielsen finder man artikler som “Dansk og engelsk i kontrast”, “Modalverbernes infinitiv”, “Partitive konstruktioner i spansk” og “Forklædt som relativpronomen – Leksemet *that* i engelske relativsætninger”.

Vi er her i sprogforskernes og grammatikernes verden, vi er hos fagfolk, som bruger fagsprog, og læge læsere må holde hovedet koldt for at følge med. Falder man fra indimellem, hvad undertegnede gjorde, belønnes man alligevel med en god følelse af, at ens uvidenhed nu er på et højere niveau, og man efterlades beroliget ved at vide, at kyn-dige folk tager sig af sprogforskningen.

De fleste af forfatterne er Davidsen-Nielsens kolleger fra Institut for Internationale Sprogstudier og Vidensteknologi på Copenhagen Business School, altså fra Handelshøjskolen, samt fra Dansk Sprognævn, og vurderet ud fra den forskning, de frem-lægger i festskriftet, er der et godt stykke vej mellem forskningen og Helge Sanders fak-tura.

Hvad læserne præsenteres for, er gammel-dags forskning i den forstand, at den er præ-get af fordybelse og engagement i sagen selv; den er ikke beregnet til anden målbarhed end kollegial respons eller til omsættelighed ved salg. Det er trøsterigt, at der åbenbart stadigvæk findes modstandslommer ved de højere læreanstalter, hvor akademiske dyder

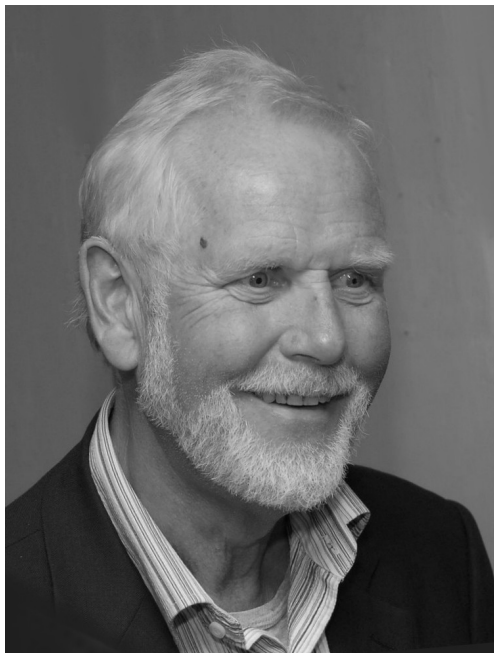
overlever. Helge Sander-ideologien har end-nu ikke sejret helt, ikke alt er fakturaforsk-ning; forskning for indsigt og uden konkur-rencebagtanke findes endnu.

Af særlig interesse for *Budstikkens* læsere er naturligvis de artikler, hvor man får et blik ind i sprognævnsfolkernes værksted og i de overvejelser, de gør sig. Som eksempler har jeg valgt “Let’s face it: Engelsk er kommet for at blive” ved seniorforsker Ole Ravnholt og “Er dansk truet?” ved direktør for Dansk Sprognævn Sabine Kirchmeier-Andersen.

Engelske låneord i dansk

Ole Ravnholt går ud fra Davidsen-Nielsens krav til fordanskning af engelske låneord, “nemlig at de skal kunne bøjes, udtales og staves i rimelig overensstemmelse med de almindelige regler for dansk”.

Selv finder Ravnholt det mindre vigtigt, at låneordet måske afviger fra de formelle reg-ler; det vigtige er, at det er tilgængeligt “for

Niels Davidsen-Nielsen, foto J. Chr. Wind Nielsen

sprogbrugere i alle de indholdskategorier de har brug for i deres kommunikation”. Den praktiske kommunikation bør ikke vanskeliggøres af formelle orddannelsesnormer, hvilket den gør efter forfatterens mening.

Med eksempler fra empiriske sprogbrugsundersøgelser redegør forfatteren herefter for konflikten mellem normerne og den måde, danskerne faktisk anvender ordene på. Konklusionen angående låneudsagnsord er, at der her ikke er de store problemer, for de bøjes på dansk. Angående tillægsordene giver sprogbogen efter Ravnholts mening grundlag for at slække på *Retskrivningsordbogens* regler, for “normen vil så ikke længere udgøre en forhindring for adjektivernes tilpasning til dansk bøjning”.

Mht. det engelske flertals-*s* er der flere måder at klare en fordanskning på, men: “Der er altså grundlag i sprogbogen for at lade normen acceptere pluralis-*s*’er i langt flere tilfælde end nu, men det ser også ud til

at der er grund til at være bekymret for dannelsen af bestemt form pluralis. En mulig udvej kunne være at lade den officielle norm (eller i hvert fald rådgivningen) acceptere -(e)ne i bestemt form i alle tilfælde hvor sprogbrugeren har valgt -s i ubestemt form, men det går næppe an at foreskrive den”.

Hvad enten man nu er enig med forfatteren eller ej, må man beundre hans grundighed og argumentation – læserne er i hænderne på en fagmand. Kun enkelte steder kan han gribes i munterhed, som når han ikke kan dy sig for i en parentes at angive, hvordan musikere klarer udtaleproblemer med *synthesizer* – det bliver til *sindsygsjesjer*. I et sådant lille eksempel gemmer sig den mest radikale løsning på problemerne med låneord: Find et dansk ord i stedet!

Ved pølsevognen kan man høre folk bede om en *varm hund* i stedet for en *hotdog*, og jeg har oplevet at blive budt på en *hanebale* i stedet for en *cocktail*. Forleden hørte jeg en computernørd til en anden sige *brug vinduerne* i stedet for *Windows*. Her viser eksemplerne jo netop deres fortræffelige evne til anskueliggørelse – og fremkaldelse af morskab. Disse fordanskninger er ikke slået igennem som andet end spøgefuldheder, men der er mange af dem i omløb, ikke alle lige heldige, men også en del, som kunne fortjene officiel støtte fra et sprognævn med øgede beføjelser.

Selv kan jeg ikke bekvemme mig til at forlade *mail* til fordel for *e-post*, som Modersmålskredsen anbefaler. Det nordiske argument anerkender jeg, men der er den hage ved *e-post*, at det er en forkortelse (hvad er det nu lige *e* står for?) og *mail* er egentlig et ganske kønt ord, der bekvemt lader sig fordanske, det kan udtales, staves, bøjes, sammensættes – det hele, bortset fra det elendige *s* i flertal.

Er det danske sprog truet?

Sabine Kirchmeier-Andersen indleder med en sproghistorisk redegørelse for samspillet mellem dansk og andre sprog. Jovist har udvekslingen i tidens løb været livlig, og dansk ville have været et fattigt sprog uden bidrag fra især latin, tysk, fransk og engelsk, men forfatteren giver også eksempler på, at det i "forbavsende mange" tilfælde er lykkedes at finde gode danske afløsningsord, som er slået an, så hun ser ingen grund til at latterliggøre "de såkaldte puristers bestræbelser på at finde afløsningsord". Hendes smukt afbalancerede slutning på denne del fortjener citat: "Historien viser at dansk er et stærkt sprog som flere gange tidligere med succes har klaret massive påvirkninger udefra. Mange mener at vi derfor med sindsro kan imødesee indflydelsen fra engelsk. Historien viser imidlertid også at politiske indgreb og personlige og folkelige initiativer har haft held med at danne modvægt til de fremmede påvirkninger og dermed også har haft indflydelse på det sprog vi har i dag. Det er med andre ord slet ikke ligegyldigt hvordan vi også fremover forholder os til den sproglige udvikling."

I den øvrige del af artiklen bruger forfatteren den engelske sprogforsker David Crystal syv kriterier for, hvornår et sprog er truet af undergang (Crystal: *Language Death*, Cambridge University Press 2000). Blandt verdens ca. 6.700 sprog er dansk et relativt stort sprog, det tales også af unge mennesker, det er befæstet med et skriftsprog, bruges i uddannelsessystemet og af ansete sprogbrugere, så det står ikke til undergang hverken i år eller til næste år.

Der er dog faresignaler, f.eks. i danskeres holdning til engelsk, hvor de i undersøgelser viser sig at være de mest positive i Skandinavien: "51% af de adspurgte danske-

re havde ikke noget imod at bruge engelsk som arbejdsprog. Kun 11% af islændingene syntes det samme." Denne holdning kommer også til udtryk i uddannelsessystemet, hvor forfatteren frygter, at den stærke fokus på engelsk kan bevirke, at unge fremover ikke vil værdsætte deres eget modersmål: "Hvor mennesker i andre lande kæmper for at få deres modersmål anerkendt i undervisningen, kæmper danske skoler for retten til at slippe for deres modersmål – det er i sig selv et paradoks".

Alt i alt lever dette festskrift op til genreens formål: Fødselaren bliver behørigt hyldet for sin mangeårige akademiske indsats, som de gode kolleger tager afsæt i og videreudvikler. I parenteser og sidebemærkninger får man også indtryk af, at festens genstand er en venlig og vellidt mand, som har andre sider end den akademiske, at han bl.a. passer sin familie og sine tennistimer. Og man får indtryk af et arbejdsmiljø præget af respekt og udsyn. Af litteraturhenvisningerne ses, at denne del af dansk sprogforskning er nordisk og angloamerikansk orienteret, der er ikke henvisninger til tysk eller fransk litteratur, men det er vel naturligt i betragtning af fødselarens fag og interesser.

Bent Pedersbæk Hansen

Sagt og skrevet

"Det danske sprog lider af en engelsk syge – en syge der sikkert ikke er livstruende, men som det vil være klogt ikke at ignorere længere. Presset fra engelsk er nu så kraftigt at tiden er inde til at mobilisere kritisk sans og sondre mellem lån der beriger vores sprog, og lån der er overflødige."

– Niels Davidsen-Nielsen og Michael Herslund i *Politikens* kronik 23/3 1997.